אף קנס במקום מכר. והני בני קנסא נינהו ואמאי איקרי כאן °ולו *תהיה לאשה אשה הראויה לו? אמר ריש לקיש °נערה הנערה" חד לגופיה וחד לאתויי חייבי לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות רב פפא אמר °בתולה בתולות הבתולות" חד לגופיה וחד לאתויי חייבי לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות ורב פפא מ"ט לא אמר כר"ל ההוא מבעי ליה לכדאביי *דאמר אביי *בא עליה ומתה פטור שנאמר °ונתן לאבי הנערה לאבי נערה ולא לאבי מתה וריש לקיש מ"ט לא אמר כרב פפא ההוא מבעי ליה לגזירה שוה דתניא *°כסף ישקול כמוהר הבתולות" שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כזה וריש לקיש נמי מבעי ליה לכדאביי ורב פפא נמי מבעי ליה לגזירה שוה? אלא שיתא קראי כתיבי "נערה נערה הנערה בתולה בתולות הבתולות" תרי לגופייהו חד לכדאביי וחד לגזירה שוה, אייתרו ליה תרי: חד לאתויי חייבי לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות ולאפוקי מהאי תנא דתניא °ולו תהיה לאשה" *שמעון התימני אומר אשה שיש בה הויה רבי שמעון בן מנסיא אומר אשה הראויה לקיימה מאי בינייהו? אמר ר' זירא ממזרת ונתינה איכא בינייהו: למאן דאמר יש בה הויה הא נמי יש בה הויה למאן דאמר ראויה לקיימה הא אינה ראויה לקיימה, ולרבי עקיבא דאמר *אין קידושין תופסין בחייבי לאוין" מאי בינייהו? איכא בינייהו אלמנה לכהן גדול - כרבי סימאי דתניא רבי סימאי אומר* מן הכל עושה רבי עקיבא ממזרין חוץ מאלמנה לכהן גדול שהרי אמרה תורה °לא יקח, ולא יחלל" חילולין הוא עושה ואין עושה ממזרין. ולרבי ישבב דאמר "בואו ונצוח על עקיבא בן יוסף שהיה אומר, כל שאין לו ביאה בישראל" הולד ממזר" מאי בינייהו? איכא בינייהו חייבי

תורה אור

דברים כב

שם

שמות כב

ויקרא כא

אף קנס במקום מכר · ומשום קנס נקט בת שלש אבל למכר מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות : ואמאי · יש להן קנס לנערות פסולות : איקרי כאן כו' · אמתני' מקשי : ה"ג נערה נערה הנערה · באונס כתיב "כי ימצא איש נערה בתולה וגו' וכתיב בתריה "ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה" ודרשינן נערה יתירה וה"א יתירה דהנערה דמצי למיכתב 'ונתן לאביה': חד לגופיה · לכשרה : בתולה בתולות הבתולות · במפתה כתיב "וכי יפתה איש בתולה" וקרא אחרינא בתריה "כסף ישקול כמוהר הבתולות" ומצי למיכתב 'כמוהר בתולות' הא תלת, דדרשינן ה' יתירה ובתולות דמצי למיכתב 'כמוהר' ולשתוק : ההוא מיבעי ליה · ההוא "הנערה" הא דלא כתיב 'ונתן לאביה' מיבעי ליה לכדאביי שאם לא הספיק האב להעמידו בדין עד שמתה פטור : לאבי הנערה · משמע שהיא קיימת : מיבעי ליה לג"ש · "בתולה" דכתיב גבי מפתה מיבעי ליה לג"ש בתולה בתולה לג"ש מה כסף האמור באונס = חמשים אף מפתה = חמשים ומה מפתה 'שקלים' דכתיב ביה "ישקול" אף 'חמשים של אונס' = שקלים קאמר : כמוהר הבתולות · חמשים כסף המפורשים במאנס את הבתולה : שיהא זה · חמשים כמוהר הבתולות : ומוהר הבתולות · יהיו שקלים כזה : וחד לג"ש · ותהי מופנה מצד אחד ולמידים הימנה : ולאפוקי מהאי תנא · מתני' דקתני יש קנס לממזרת ולאחותו לאפוקי מהאי תנא : שיש בה הויה · שקדושין תופסין לו בה פרט לאחותו ולכל חייבי כריתות דילפינן בקדושין שאין קדושין תופסין בהן בפרק שלישי (דף סז:) ומשמע ליה "תהיה" לשון הווית קדושין ור"ש בן מנסיא משמע ליה "תהיה" = לשון קיום : הא נמי אית בה הויה · דקדושין תופסין בחייבי לאוין והתם יליף לה : ולר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין · ביבמות בהחולץ (דף מד:) בברייתא המחזיר גרושתו ר"ע אומר אין לו בה קדושין : מאי בינייהו · משום ר"ש בן מנסיא קא פריך לה, דאילו שמעון התימני שמעינן ליה ביבמות (דף מט·) דפליג עליה דר"ע בהא, דתנן איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דברי ר"ע שמעון התימני אומר כל שחייבין עליו כרת בידי שמים, אלא לר"ש בן מנסיא קא בעינן לה - אי ס"ל כר"ע מאי איכא בין משמעותא ד"תהיה" לשון קיום למשמעות דשמעון התימני אי נמי משמע ליה לר"ש בן מנסיא לשון הויה אימעיטא לה ממזר ומה בין 'ראויה לקיימה' ליש בה הויה' : אלמנה לכהן גדול · דמודה בה ר"ע שקדושין תופסין לו בה ואע"פ שהיא בלאו וכרבי סימאי והוא הדין גרושה להדיוט : מן הכל · כל הנולדים מחייבי לאוין : לא יקח · וסמיך ליה "ולא יחלל זרעו", מדין כהונה הוא מחללו ולא שם ממזרים עליהם : בואו ונצוח על עקיבא בן יוסף · שמרבה ממזרים בישראל חנם : שהוא אומר כל שאין לו ביאה בישראל · הבא על אשה שאין לו בה היתר ביאה הולד ממזר אפי' אלמנה לכ"ג נמי :

נערה נערה הנערה · פי' רבינו חננאל דמחד נערה דריש כולה מלתא נער נערה הנערה ואין נראה לר"ת דלא כתיב נערה מלא בה"א אלא ההוא דמוציא שם רע לחודיה כדמוכח בסוף פרקין ועוד הקשה רבינו יצחק מה צריך חד לגופה הא איכא נערה אחרינא בפרשה אלא פי' הקונטרס עיקר : בתולה בתולות · כאן נמי פר"ח דמחד קרא נפקי כולהו ואין נראה דלא צריך חד לגופיה דבתולה אחרינא כתיב : וחד לאתויי חייבי לאוין · הקשה ר"י בן רבינו מאיר אכתי נימא חד לאתויי חייבי עשה וחד לאתויי חייבי לאוין ואכתי חייבי כריתות מנא לן ותירץ דלחייבי לאוין ועשה לא צריך אלא חד קרא דהא אי לאו דכתיב ולו תהיה לאשה דמשמע שיש בה הויה וראויה לקיימה לא הוה צריך קרא לרבוייהו הלכך מחד ריבויא מרבינן אין ראויה לקיימה דהיינו חייבי עשה וחייבי לאוין כיון דאית בהו הויה ואידך ריבויא לחייבי כריתות ולמאן דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הוי חד ריבויא לחייבי עשה ואידך לחייבי לאוין וחייבי כריתות וא"ת ולשתוק מלו תהיה לאשה ולא ילטרך להנך ריבויי וי"ל דאיצטריך למידרש ולו תהיה לאשה מדעתה* : אייתרו להו תרי כו' · וחד ריבויא כתב באונס וחד במפתה וא"ת ומנא לן דחד לאתויי חייבי כריתות אימא דתרוייהו אתו לרבויי חייבי לאוין וחד לאונס וחד למפתה וי"ל דלהא לא צריך דמגזרה שוה ילפינן אונס ומפתה מהדדי : ת"י [ולאפוקי מהאי תנא · פי' תנא דברייתא אבל מפיק מתרוייהו תנאי שמוזכרים בברייתא] : ולרבי עקיבא דאמר כו' · ואף ע"ג דר"ש התימני פליג בהדיא אר' עקיבא בהחולץ (יבמות דף מד· ודף מט·) הכא לר"ש בן מנסיא פריך דאי סבר כר"ע מאי בינייהו פי' בינו לר"ש התימני דמדנקט ראויה לקיימה ולא נקט שיש בה הויה משמע דיש שאין ראויה לקיימה ויש בה הויה: חילולין הוא עושה ואינו עושה ממזרים · משמע דהא בהא תליא דכיון דלא הוי ממזר קדושין תופסין וכן משמע בפרק החולץ (שם דף מה:) מה אחות אב דלא תפסי בה קדושין והוולד ממזר כו' [ור"ע נמי משום דיליף בהחולץ דיש ממזר מחייבי לאוין קאמר דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין] ותימה דלרבי יהושע אע"ג דאין ממזר מחייבי כריתות כדיליף בשילהי החולץ (שם דף מט·) מודה דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות כדפריך ס"פ ר"ג ביבמות (דף נג· ושם) איצטריך לאשמעינן דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות ובפ' החולץ (שם דף מד: ושם) קאמר דלרבי יהושע פגום מיהא הוי מחייבי כריתות משום דעשאה זונה וזונה לא הויא אלא מהנהו דלא תפסי בה קדושין כדמוכח בתמורה (דף כט: ושם) וקאמרינן נמי בהחולץ (יבמות דף מד: ושם) הכל מודים בכותי ועבד הבא על בת ישראל הוולד ממזר מאן הכל מודים שמעון התימני דאע"ג דאמר אין ממזר מחייבי לאוין ה"מ חייבי לאוין דתפסי בהו קדושין אבל כותי ועבד כו' ולא קאמר מאן הכל מודים ר' יהושע דאע"ג דאמר אין ממזר מחייבי כריתות ה"מ חייבי כריתות דתפסי בהו קדושין כו' אלמא דלר' יהושע אין קדושין תופסין בחייבי כריתות ואפ"ה לא הוי ממזר ולהכי לא מצי למימר דמודה בכותי ועבד ויש לומר דלר"ש התימני ולר"ע ודאי הא בהא תליא דליכא מידי דלא תפסי בה קדושין והוולד כשר רק שהוא דומה לאחות אב אבל לר' יהושע אע"ג דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות כדילפי' בסוף האומר (קדושין סח. ושם) לא הוי ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד כדיליף ר' יהושע בסוף החולץ (יבמות מט· ושם) אבל קשה דא"כ לר' יהושע אין קדושין תופסין באלמנה לכ"ג לרבא דאמר בפ"ק דתמורה (דף ד: ושם) כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני דהתם* פריך ליה והרי אלמנה לכ"ג דקאמר רחמנא לא יקח ותנן כל מקום שיש קדושין ויש עבירה כגון אלמנה לכ"ג כו' ומשני אמר לך רבא שאני התם דא"ק לא יחלל חלולין הוא עושה ואינו עושה ממזרים ולר' יהושע ליכא לשנויי הכי וא"ת בקדושין בסוף האומר (דף סז: ושם) כי מסקה דלא תפסי קדושין באחות אב מאי פריך התם ואימא תרוייהו באחות אב הא לכתחלה הא דיעבד אמאי לא יליף מינה דכל היכא דהוי ממזר לא תפסי בה קדושין כיון דהא בהא תליא כדפירשנו וי"ל דאכתי לא שמעינן ממזרות בשאר חייבי כריתות כל כמה דלא מייתי התם היקישא דר' יונה דמלא יקח ולא יגלה דאיירי באחות אב ובשומרת יבם של אביו לא שמעינן מינה ממזרות באחות איש ובאחות אשה דיש היתר לאיסורן וכל דכוותייהו אבל לבסוף דמייתי היקישא דרבי יונה התם איכא למילף בעלמא כדפירשנו :

ת"י כ"י (וכן משמע בפרק ד' מיתות דליכא מאן דפליג דבחייבי כריתות לא תפסי קדושין ופ"ו נשים דפוטרות צרותיהן מן החליצה ואי קדושין תופסין בחייבי כריתות א"כ היו עולין לחליצה כמו חייבי לאוין כדאמר התם בפ"ב מסתברא חייבי לאוין תפסי בהו קדושין ולכך עולין לחליצה והיא מתני' אתיא כר"ע דהא קאמר עלה דבפלוגתא לא קא מיירי : מאי בינייהו · תימה אמאי לא קאמר איכא בינייהו סוטה שאירסה וזינתה תחתיו שלא כדרכה וגירשה דאית בה הויה לכ"ע כדאמרינן בסוף החולץ הכל מודים בבא על הסוטה שאין הוולד ממזר) :

ד א מיי' פ"א מהלכות נערה הל' טו סמג עשין טוש"ע אה"ע סי' קעז :

ה ב מיי' שם הל' ח :

ו ג מיי' שם הל' ס :

נושא/מבנה (E) שני שלבים בגמ' הבהרת פסוקים כמקור לקנס לפסולות ◇ ר"ל ור"פ מביאים מקורות ש"ש קנס גם לנשים פסולות

הבהרה - למה כל א' אינו אומר כשני

תוספות רי"ד

לה קנס: ומקשינן אמתני' קרי כאן ולו תהיה לאשה אשה הראוי' לו' פי' באשה הראויה לו יתן קנס דמקיים בה ולו תהיה לאשה · אבל באשה שאינה ראויה לו דלא מקיים בה ולו תהיה לאשה גם מן הקנס יהא פטור · אר"ל נער נערה הנערה · חד לגופיה · פי' לכשירה · וחד לאתויי חייבי לאוין. וחד לאתויי חייבי כריתות. פי' גבי אונס כתיב וכי ימצא איש נערה בתולה . וכתיב בתרי' ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה דהו"ל למיכתב לאביה וקרא יתירה הוא · ודרשי' נערה וה' דהנערה תרי קראי יתירי חד לרבויי חייבי לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות . ואי קשיא והא בפ"ב דיבמות תנן כלל אמרו ביבמה כל שאיסורה איסור ערוה (קרושה) לא חולצת ולא מתיבמת איסור עד אסור קדושה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט [חולצת ולא מתייבמת].ומקשה בגמ' ואמאי אין מתייבמת ליתי עשה ודחה את ל"ת . ותירץ רבא גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה · ותנ"ה אם בעלו קנו בביאה ראשונה ואסור לקיימם בביאה שניה · ופי' אלא מוציא בגט שכבר פרחה מצות יבמה בביאה ראשונה · ואע"ג דמצי למיחלץ . אמרי' התם חליצה במקום ייבום אינה מצוה · והתם נמי כתיב ולקחה לו לאשה ויבמה · דאיכא למימר באשה הראויה לו · ואפ"ה אתי עשה ודחי את ל"ת וה"נ ליתי עשה דולו תהיה לאשה ולידחי את ל"ת ואע"פ שהיא ממזרת יקחנה לו לאשה דהאי ולו תהיה לאשה עשה הוא כדאמרי' בפ' אלו הן הלוקין בהלכה זר שמא שאכל את הקודש אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה · והוי לאו שניתק לעשה דהאי ולו תהיה לאשה קאי אבל ימיו דכל ימיו בעמוד והחזר קאי. וכיון דעשה הוא ליתי ולדחי את ל"ת ואמאי דרשי' אשה הראויה לו. ולקמן בפירקין (דף מ ע"א) מקשה לה ר"כ ומתרץ לה :

△ הבנוה של לימודים מיוחדים לשם המשך הגמ'

נושא/מבנה (2) △ מתנתנו ד"ש קנס על נשים פסולות באה לאפוקי דעות אחרות בתנאים שסוברים במקרים מסוימים

מבנה ✉ "מאי ביניהו" חיפוש נ"מ בין שמעון התימני ור"ש בן מנסיא לאור שורה של דעות בענין תפיסת קידושין

①-④ מיקום המספרים מסמן תחילת השאלות

[לקמן לט:]

[לקמן לט.]

** שמות כב:טו (מפתה) אם מאן ימאן אביו לתתה לו כסף ישקול כמוהר הבתולות

[לעיל י' לקמן לח:]

דברים כב:כט (אונס) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו

[לקמן לט:]

*אדם הסוגר"ם: אחרי הסוגר"ם הגמ' תביא עוד תנא שמעונו באה לאפוקי בתוך הסוגר"ם הגמ' מחבטת בא בין ב' הדעות שמובאות הברייתא

[יבמות י: וסס נסמן]

[יבמות סט:] קידושין סח:

[דף ה:]

אי